

Felméry Zoltán

A hazai kormányzati hatékonyság szerepe az ország versenyképességének megítélésében

Egy ország versenyképességének meghatározó dimenziója kormányzati és államigazgatási szektorának hatékonysága. Az elmúlt másfél évtizedben Magyarország versenyképességének megítélésében bekövetkezett negatív előjelű változás széleskörűen ismeretes, arról azonban, hogy ebben mekkora szerepet játszott a kormányzati szektor hatékonysága megítélésének változása, érdemben kevesebb szó esik. Az elemzés az IMD World Competitiveness Center által publikált adatok felhasználásával arra a kérdésre keresi a választ, hogy az elmúlt másfél évtizedben a kormányzati szektor hatékonyságának megítélése tendenciaszerűen és regionális viszonylatban hogyan alakult, ezáltal pedig ez a dimenzió milyen mértékben volt képes hozzájárulni Magyarország versenyképességének alakulásához.

Az ország versenyképességének elemzésével „hivatásszerűen” foglalkozó közgazdasági és gazdaságpolitikai megközelítések mellett az elmúlt időszakban az elektronikus napisajtóban is egyre nagyobb teret kap a – sokszor kizárólag az összevont mutatószámok szintjén kezelt – különböző versenyképességi rangsorok bemutatása. Legutóbb a Világ gazdasági Fórum által kiadott, immár harmincöt éves múltra visszatekintő „Globális versenyképességi jelentés 2014–2015” címen megjelentetett tanulmány,¹ valamint a témával foglalkozó cikkek sokasága látott napvilágot.² A közkeletűség többek között annak köszönhető, hogy a vizsgált 144 ország közül idén először Románia is megelőzi a versenyképességi indexe alapján 60. helyezést elért Magyarországot. Nem is beszélve arról, hogy a rangsorban előkelőbb helyet foglalnak el nálunk olyan országok, mint Puerto Rico, Azerbajdzsán, Mauritius, Panama, Costa Rica, Bulgária vagy éppen Barbados, valamint alig lemaradva tőlünk következnek Ruanda, Macedónia, Montenegró, Vietnam és Grúzia.³ A Világ gazdasági Fórum mellett az Európai Bizottság is a közelmúltban adta ki éves versenyképességi jelentését, amely szintén felhívja a figyelmet néhány, hazánk versenyképességét akadályozó tényezőre.⁴

A fentieket nem kívánva bagatellizálni érdemes leszögezni, hogy az összevont versenyképességi mutatószámok – mint az aggregált mutatók általában – a sűrítés igényéből kiindulva az átlagos újságolvasó számára nagyon érzékletesek, önmagukban azonban nem sok érdemi elemzésre adnak módot. A Világ gazdasági Fórum által publikált versenyképességi index 12 versenyképességi pillér – és az egyes pilléreken belül különböző súlyozással ellátott megannyi mutatószám – alapján kerül számszerűsítésre. Az összevont versenyképességet megjeleníteni szándékozó index szintjén olyan – a versenyképességet

1 World Economic Forum (2014): *Global Competitiveness Report 2014–2015*

2 Néhány megjelenés a teljesség igénye nélkül: *Origo, Index, HVG online, Portfolió.hu*

3 World Economic Forum (2014): *GCR Rankings 2014–2015*

4 European Commission (2014): *European Competitiveness Report 2014*

érdemben befolyásolni képes, ugyanakkor egymástól első látásra független – pillérek kerülnek felhasználásra, mint például az egészségügyi és az alapfokú oktatási környezet, az árupiaci hatékonyság vagy az üzleti szektor komplexitása.

Az eddig elmondottak ugyanakkor nem jelentik a versenyképességi jelentések, valamint a számszerűsített versenyképességi mutatók figyelmen kívül hagyásának igényét. Ellenkezőleg, elemzésünkkel is fel kívánjuk hívni a figyelmet azok fontosságára. Egyúttal azonban hangsúlyozni kívánjuk az általunk az alábbiakban is követni szándékozott irányelvet, mely szerint az összevont versenyképességi indexek pillérekre történő szétbontása közelebb vihet bennünket a megalapozott elemzéshez, valamint releváns következtetések megfogalmazásához.

Kormányzati hatékonyság és versenyképesség?

Az egyes versenyképességi indexek a strukturáltság érdekében különböző dimenziókba rendszerezik a vizsgált változókat. Ezen dimenziók – vagy ahogy a fentiekben a Világgazdasági Fórum Globális versenyképességi jelentésének terminológiáját átvéve használtuk: pillérek – között közvetve vagy közvetlenül, de minden esetben megjelenik az állami szerepvállalás minősége, a kormányzati munka hatékonysága. A versenyképességet vizsgáló kutatói közösségben egyetértés mutatkozik ugyanis abban, hogy egy adott ország versenyképességének alakulásában – már csak az üzleti szektor kapcsán kifejtett szabályozó szerepéből adódóan is – kiemelt jelentősége van a kormányzati munka hatékonyságának.⁵

Az ezzel kapcsolatos felelősségét az elmúlt években hazánkban a kormányzat többször is deklarálta. Elég csak a Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Programokra gondolnunk, amelyekben kimondásra kerül, hogy „a versenyképesség két pillére a gazdaságpolitika és az állami működés”.⁶ Tudomást szerezhettünk arról, hogy „jól látható ciklikus okozati összefüggés van a magyar közigazgatás hatékonysága és Magyarország versenyképessége között”.⁷ Legutóbb pedig az állami rezsicsökkentésnek és a bürokrácia-csökkentésnek nevezett „Államreform 2” elnevezésű program kapcsán nyilatkozta azt a Miniszterelnökséget vezető, valamint a közigazgatás fejlesztéséért felelős miniszter, hogy „az állam szerkezete, az állami szolgáltatások minősége érdemben határozza meg egy ország versenyképességét”.⁸

A fentiekkel egyetértve az elemzés a következőkre törekszik. Túllépve az összevont – minden vizsgálati dimenziót magába sűrítő – versenyképességi indexek elemzésén, eltekintve az üzleti környezet egyéb szegmenseit megjelenítő változóktól, kizárólag a kormányzati hatékonyság megítélését lehetővé tevő változókat tartalmazó dimenzióra koncentrálni keresi a választ arra a kérdésre, hogy az elmúlt másfél évtizedben a kormányzati munka hatékonysága milyen mértékben járult hozzá hazánk versenyképességének alakulásához. A kutatási kérdés megválaszolásához, valamint az elemzés következtetéseiinek megfogal-

5 A kormányzati hatékonyságot tágabb definícióban használjuk az elemzés során. Ebbe a definícióba az államigazgatási tevékenység hatékonysága is beletartozik.

6 Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program 11.0.

7 Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program 12.0.

8 Kormany.hu: Indul az „Államreform 2”

mazásához felhasznált eszköz az IMD World Competitiveness Center által működtetett és már hivatkozott, hatvan ország adatait tömörítő adatbázis, valamint az évente kiadott World Competitiveness Yearbook.⁹ A svájci központ négy dimenzió mentén vizsgálja egy ország versenyképességét. A gazdasági teljesítmény,¹⁰ az üzleti hatékonyság¹¹, valamint az infrastrukturális környezet¹² mellett önálló dimenzióként kezeli egy ország kormányzati tevékenységének hatékonyságát. E dimenzió vizsgálata során hetven értékelési kritérium számszerűsítésére, a számszerűsített értékek alapján pedig az országok sorrendjének megállapítására kerül sor. A kritériumok között közpénzügyi – részben a mindenkori költségvetés kiadási oldalához kapcsolódó – mutatószámoknak, fiskális – részben a mindenkori költségvetés bevételi oldalához kapcsolódó – mutatószámoknak, a többek között a transzparenséget, a bürokrácia-kiterjedtséget, valamint a korrupció mértékét is tartalmazó intézményi kereteknek, az üzleti élet szabályozásának, valamint a társadalmi keretrendszernek az értékelésére kerül sor. A kormányzati hatékonyságot számszerűsíteni képes indikátorokat csoportosító önálló dimenzió léte indokolja számunkra az elemzés során e módszertan preferálását.

Az elemzés során nem áll módunkban bemutatni mind a hetven értékelési kritériumot. Törekedve a fentiekben feltett kutatási kérdés célzott megválaszolására az előző bekezdésben felsorolt aldimenziók szerinti sorrendben, elsősorban Magyarországnak – a kormányzati hatékonyság egyes kritériumai alapján értelmezett – rangsorban elfoglalt helyzetét kívánjuk bemutatni. Az egyes aldimenziókön belüli kritériumok közül – a 2000-es évek elejétől napjainkig tartó időtávon – az általunk legfontosabbnak ítélt kritériumok bemutatására törekszünk. E tekintetben az elemzés nem vázol teljes képet a kormányzati szektor hatékonyságáról, annak kizárólag egy részletét képes láttatni. Annak érdekében azonban, hogy a kritériumok kiválasztásának önkényességét némileg csökkentjük, aldimenzióként lehetőség szerint az adott időtávon legnagyobb változással jellemezhető öt kritériumot kívánjuk az alábbiakban bemutatni.¹³ Egyúttal törekszünk a regionális összehasonlításra, a velünk egy régióban található, valamint közel hasonló gazdasági súllyal jellemezhető országoknak a kormányzati hatékonyság dimenziója és az egyes aldimenziók alapján elfoglalt helyzete bemutatására, a hazai értékekkel történő összehasonlítás elvégzésére.

9 IMD World Competitiveness Yearbook 2014, Lausanne, illetve az aktuális évek évkönyvei.

10 A gazdasági teljesítmény dimenzióban 83 kritérium vizsgálatára kerül sor. A mutatószámok a gazdasági teljesítmény, a nemzetközi kereskedelmi tevékenység, a beruházási és tőkevonzó képesség, valamint a foglalkoztatás és árstabilitás kérdéseinek értékeléséhez kapcsolódnak.

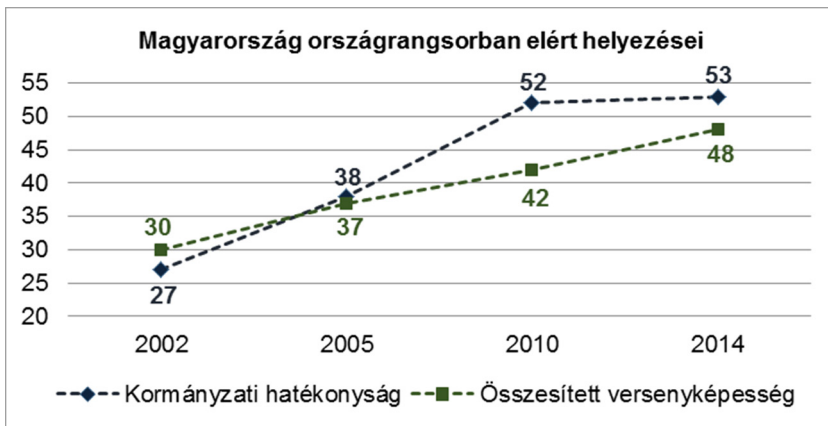
11 Az üzleti hatékonyság dimenzióban 71 kritérium értékelésére kerül sor. A mutatószámok többek között a termelékenység, a munkaerőpiac, a vállalatvezetési képességek és eredményesség kérdéseinek, valamint a nemzeti és szervezeti kultúra kérdéseinek értékeléséhez kapcsolódnak.

12 Az infrastrukturális környezet dimenzióban 114 kritérium értékelésére kerül sor. A mutatószámok többek között az alapvető infrastrukturális feltételek, a technológiai infrastruktúra, a tudományos infrastruktúra, valamint az egészségügyi és oktatási környezeti feltételek értékeléséhez kapcsolódnak.

13 Az eltérés mértékének értelmezésekor a 2014. évi – illetve ennek hiányában a 2013. évi – érték, valamint a 2000. évben elért érték közötti különbség abszolút értéke az irányadó. A két év között megvalósult „helyzetváltoztatás” intenzitásának számszerűsítésétől eltekintünk. A közzétett diagramokon a tendenciák érzékeltetése érdekében azonban a 2005. évi, valamint a 2010. évi értékeket is ábrázoljuk. Azon kritériumok esetén vagyunk képesek a változás mértékét meghatározni, amelyeknél mind a 2000. évi, mind a 2014. évi – illetve annak hiányában a 2013. évi – adatok rendelkezésre állnak. Fenntartjuk ugyanakkor annak a lehetőségét, hogy egyes esetekben a legnagyobb változással jellemezhető kritériumok helyett egyéb alternatív kritériumokat és azok számszerű változását vizsgáljuk az elemzésben. Ennek egyedüli indoka az adott kritérium kiemelt fontossága a versenyképesség szempontjából.

A hazai kormányzati hatékonyság változásának tendenciái (2000–2014)

Magyarországnak az országok rangsorában elért – az összevont versenyképesség, valamint a kormányzati hatékonyság alapján értelmezett – helyezéseit négy vizsgálati évben mutató ábrán jól látható, hogy mind az összevont versenyképesség, mind a kormányzati szektor hatékonysága jelentősen visszaesett az elmúlt évtizedben. Az IMD által vizsgált 60 ország közül mára Magyarország versenyképesség tekintetében a 48., a kormányzati hatékonyság tekintetében az 53. helyet foglalja el. A 2002. évi adatokat viszonyítási alapként kezelve és az idei évhez viszonyítva ez a versenyképesség tekintetében 18 helyezéssel, a kormányzati szektor hatékonysága tekintetében 26 helyezéssel történő visszaesést jelent alig több mint tíz éves időtávon. Az összevont versenyképesség értékelése nem tárgya az elemzésnek, a kormányzati szektor hatékonyságának alakulásával azonban részletesen foglalkozunk.

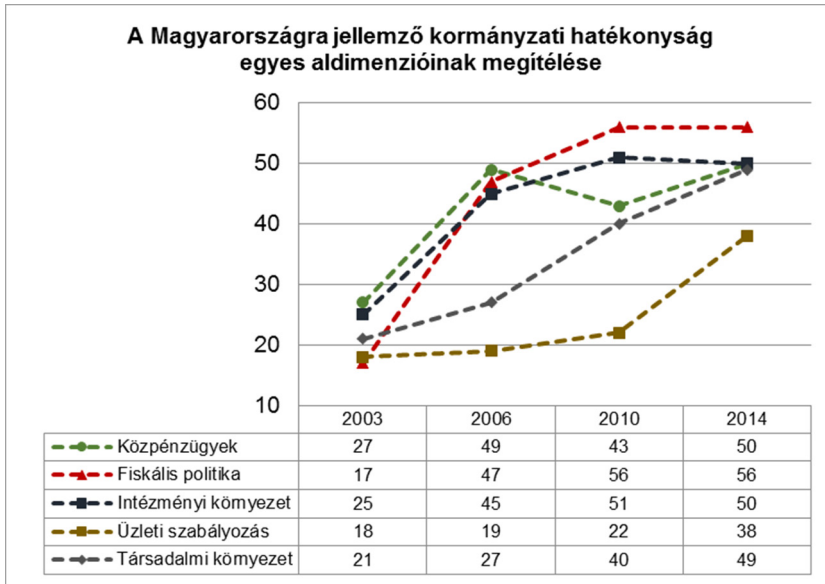

Ennek első lépéseként – még mindig az ábránál maradva – érdemes megjegyezni három dolgot. Egyrészt a kormányzati szektor hatékonysága alapján elért helyezés meglehetősen alacsony, a vizsgált országokat áttekintve¹⁴ túlzott örömmre nem ad okot. Másrészt, a kormányzati szektor hatékonyságcsökkenése nagyobb mértékű, mint a versenyképességé. A versenyképesség egyik dimenziójaként a kormányzati szektor hatékonyságának csökkenése érdemben befolyásolta Magyarország versenyképességének negatív alakulását az elmúlt időszakban. Harmadrészt – ellentétben a versenyképesség egészének változásával – a kormányzati szektor hatékonyságának megítélésében végbement negatív előjelű változás alapvetően a 2000-es években ment végbe. Az állapotok azonban mára konzerválódni látszanak.

A korábbiakban említettük, hogy a kormányzati hatékonyság dimenzió öt aldimenziót foglal magában. Az egyes aldimenziók megítélésének változása *A Magyarországra jellem-*

14 IMD World Competitiveness Center (2014): *World Competitiveness Scoreboard 2014*

*z*ő kormányzati hatékonyság egyes aldimenzióinak megítélése című ábrán figyelhető meg.¹⁵ 2003 és 2014 között kivétel nélkül valamennyi aldimenzió esetén a helyezésekben érdemi növekedés, az aldimenzió minőségének megítélésében érdemi csökkenés jellemzi az országot. Valamennyi aldimenzió esetén a rangsor első feléből – az üzleti szektorra jellemző szabályozási környezet aldimenzióját leszámítva – mára az utolsó ötödbe csúsztunk vissza. 2014-ben a közpénzügyek, valamint az intézményi környezet aldimenzióban az 50., a fiskális politika aldimenzióban az 56., a társadalmi környezet aldimenzióban pedig a 49. helyezést érte el Magyarország.

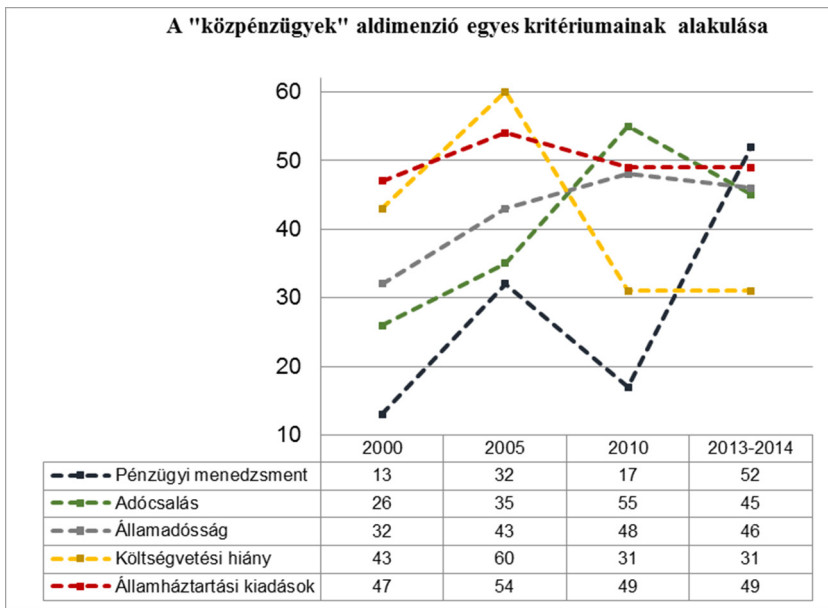

E négy aldimenzió megítélésének alakulása annyiban kétségtelenül különbözik egymástól, hogy míg az intézményi környezet és a fiskális politika a 2000-es évek mélyrepülését követően az utóbbi években a helyezések szintjén változatlanyságot mutat,¹⁶ a közpénzügyek, valamint a társadalmi környezet aldimenzió a megelőző évtized csökkenését követően napjainkban is a megítélés további negatív változásával jellemezhető. A kormányzati hatékonyság aldimenziói közül a legjobb megítélése az üzleti szektorra jellemző szabályozási környezetnek van, Magyarország ebben 38. a vizsgált országok közül. Míg azonban – mint azt a megelőzőekben láttuk – a másik négy aldimenzió megítélése a 2000-es években esett vissza erőteljesen, e dimenzió esetében a 2000-es évek kvázi változatlanyságát követően az elmúlt években látható negatív irányú változás. Arra, hogy az egyes aldimenziók milyen konkrét változókat tartalmaznak, az alábbiakban térünk ki részletesen.

15 Az egyes ábrák során bemutatott vizsgálati évek a különböző adatokhoz történő eltérő hozzáférés következtében változnak, a tendenciák azonosítását azonban érdemben nem befolyásolják.

16 A változatlanyság ebben az esetben kizárólag deskriptív kategória, értékítéletet nem tükröz. E két aldimenzió meglehetősen gyenge megítélésének változatlanysága nem ad okot örömmre.

A közpénzügyek aldimenzió a költségvetési egyenleget, a különböző igazgatási szintű adósságot, a kormányzati kiadásokat, az adócsalás becsült mértékét, valamint a közpénzügyek menedzselésének képességét leíró kritériumokat tartalmaz.¹⁷ A korábban említett indokokból kifolyólag ezen kritériumoknak kizárólag egy részét vizsgáljuk az elemzés során. Az általunk elemezni kívánt kritériumokat, valamint azok négy vizsgálati év szerinti változását A „közpénzügyek” aldimenzió egyes kritériumainak alakulása című ábra szemlélteti.

Megjegyzés: Az egyes kritériumok alakulása azt jelenti, hogy az adott kritérium szerint az IMD World Competitiveness Center által 60 országra kiterjesztett vizsgálatok alapján Magyarország hányadik helyezést ért el az adott évben az országok rangsorában.

Ez a megjegyzés általánosítandó, valamennyi ábrára érvényes.

Ezen az ábrán a rangsorolás az államadósság, a költségvetési hiány, valamint az államháztartási kiadások esetében a GDP százalékában kifejezett sztenderd mutatók szerint, a pénzügyi menedzsment, valamint az adócsalás esetében kérdőíves vizsgálat alapján számszerűsített értékek szerint történt.

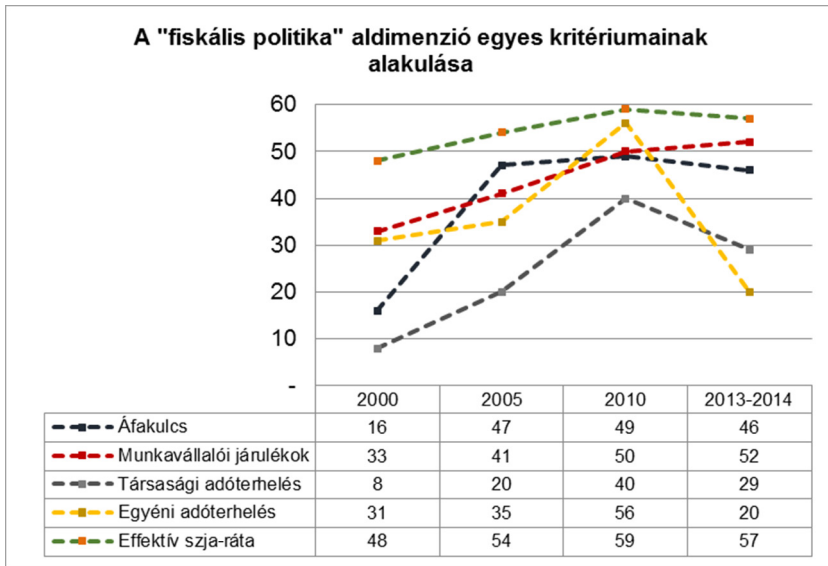
A fentiekben láttuk, hogy a közpénzügyek aldimenzió megítélése jelentősen romlott az általunk vizsgált időtávon. A megítélés összességében negatív változása azonban a mögöttes kritériumok különböző előjelű változásának az eredője. A közpénzügyek aldimenzió kritériumai között egyaránt megtalálhatók ugyanis a megítélésük javulásával, valamint a megítélésük romlásával jellemezhető kritériumok. Egyaránt igaz ez az állítás az általunk legfontosabb tartott kritériumokra. Miközben az államháztartási kiadások mértéke

¹⁷ Bizonyos esetekben a kritériumok megfeleltethetőek egy konkrét statisztikai mutatószámoknak, bizonyos esetekben azonban kérdőíves felmérés eredményeiből képzett változók.

gyakorlatilag változatlan maradt, a költségvetési hiányszámok alakulásának megítélése pedig érdemben javult, a közpénzügyi menedzsmentnek, az államadósság alakulásának, valamint az adócsalás gazdaságra gyakorolt veszélyérzetének megítélése erősen romlott. Nagymértékben ez utóbbi három tényező változása okozza az aldimenzió megítélésének összességében negatív irányú változását.

Az egyes kritériumok változási dinamikája jelentősen eltér egymástól. Míg a 2000-es évek első felében minden kritériumot megítélésromlás jellemez, a 2000-es évek második felében az adott kritérium alapján értelmezett rangsorban elfoglalt helyzetünk változása nagyban különbözik. Míg a közpénzügyi menedzsmentnek, valamint a költségvetési egyenleg alakulásának a megítélése jelentősen, az államháztartási kiadások alakulásának megítélése pedig szolid mértékben javul, az államadósság mértéke, valamint az adócsalás veszélyérzete megnő 2010-re. A kritériumok alapján 2014-ben elfoglalt helyezések sok esetben a 2010-es helyzetet tükrözik. Kiemelendő azonban, hogy míg az adócsalásnak a gazdaságra gyakorolt veszélye csökken az IMD szerint, a közpénzügyek menedzselésének megítélése jelentősen romlik. Az eltérő változási dinamikától függetlenül, a vizsgált kritériumok megítélése 2013-ban, illetve 2014-ben meglehetősen hasonló képet mutat. A költségvetési egyenleg alakulásának megítélését leszámítva, valamennyi előbb említett kritérium alapján Magyarország az országok utolsó negyedébe tartozik.

A fiskális politika aldimenzió az adókönyvetet vizsgálja, és A „fiskális politika” aldimenzió egyes kritériumainak alakulása című ábra szemlélteti. Közülük valamennyinek a megítélése jelentősen romlik a 2000-es években, ennek következtében az évtized végére – a társasági adóterhelést leszámítva – a vizsgált kritériumok szerint Magyarország az utolsó 10 vizsgált ország közé tartozik. Ezt követően bizonyos kritériumok esetében – ezek közé sorolhatjuk az effektív szja-ráta vagy az általános forgalmi adókulcs megítélését – szolid moderáció, bizonyos kritériumok esetében – ezek közé sorolhatjuk a társasági és az egyéni adóterhelés megítélését – jelentős javulás jellemző. 2014-ben az effektív szja-ráta alapján az 57., a munkavállalói járulékok mértéke alapján az 52., az általános forgalmi adó mértéke alapján a 46., a társasági adóterhelés alapján a 29., az egyéni adóterhelés alapján a 20. helyezést érte el Magyarország az országok rangsorában.

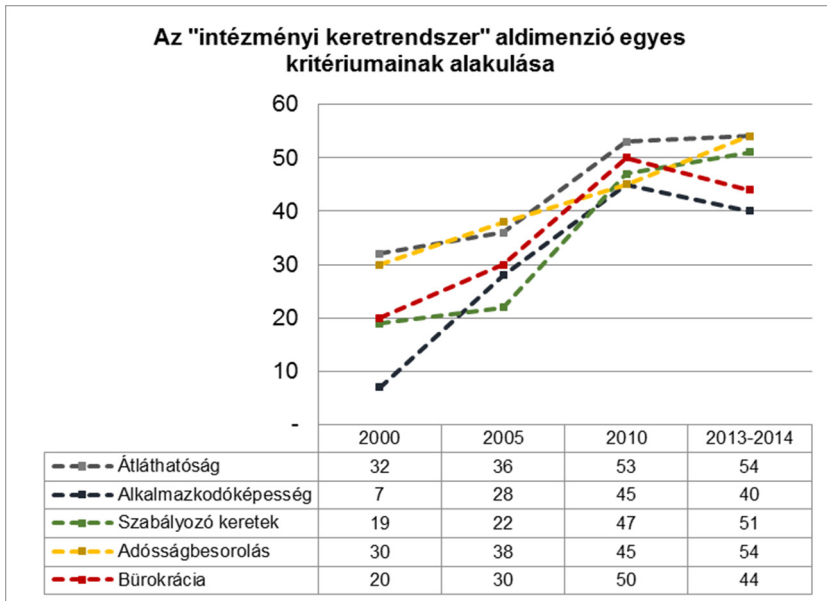
Megjegyzés: A rangsorolás az effektív szja-ráta, valamint a munkavállalói járulékok esetén az egy főre jutó GDP-nek megfelelő jövedelem szerint, az áfakulcs esetén a sztenderd ráta szerint, a társasági, valamint az egyéni adóterhelés esetén kérdőíves vizsgálat alapján számszerűsített értékek szerint történt.

Összességében azonban azt mondhatjuk, hogy az egyéni adóterhelés érzetének alakulását leszámítva – mely kritérium kérdőíves vizsgálattal kerül számszerűsítésre, és azt jelenti, hogy a válaszadók szerint az egyént érintő összesített adóterhelés mennyire támogatja az embereket a munkavállalásban – valamennyi kritérium megítélése negatívan alakul a vizsgált időszakban. Ez hozzájárult ahhoz, hogy – mint azt a 3. ábrán láthattuk – a fiskális politika aldimenzió összesített megítélése az elmúlt másfél évtizedben meglehetősen negatívan alakult. Olyannyira, hogy mára alig találni olyan országot az IMD által vizsgált országok között, amelynél Magyarország e dimenzió mentén jobban szerepelne.

Az intézményi keretrendszer meglehetősen sokrétű, széles körű kritériumokat tömörítő aldimenzió. Ennek keretében a kamatlábak, a tőkeköltségek, illetve az adósság-besorolás alakulása, a jegybanki tevékenység és a szabályozó tevékenység jellege, az árfolyam stabilitása, a kormányzat alkalmazkodóképessége a változásokhoz, a kormányzati döntések eredményessége, valamint a transzparencia, a bürokrácia és a korrupció jelenlétének és mértékének meghatározása képezi a vizsgálatok tárgyát. Az elemzésben bemutatásra kerülő kritériumokat Az „intézményi keretrendszer” aldimenzió egyes kritériumainak alakulása című ábra tartalmazza. A kritériumok megítélésük tendenciáját tekintve meglehetősen egységes képet mutatnak, hasonlóan az ezen aldimenzióba sorolható valamennyi, itt bemutatásra nem kerülő kritériumhoz. Az intézményi környezet aldimenzió tekintetében nem található ugyanis olyan kritérium, ami a 2000. év induló értékéből kiindulva és azt napjaink értékével összehasonlítva ne lenne negatív megítélés-változással jellemezhető. Az elmúlt másfél évtizedben az intézményi keretrendszer aldimenzióba sorolt valamennyi kritérium alapján romlott Magyarország megítélése.

A változás dinamikája a fiskális politika aldimenziója esetén vizsgált kritériumokhoz annyiban hasonló, hogy a 2000-es években minden általunk vizsgált kritérium esetében jelentős visszaesés után, egyes kritériumok esetében szolid pozitív megítélés-változás a jellemző. Ennek visszafogottságát azonban jól tükrözi az országok rangsorában elfoglalt helyzetünk. 2013-ban, illetve 2014-ben¹⁸ a kormányzati tevékenység átláthatósága és az adósság-besorolás tekintetében az 54., a szabályozó keretek versenyképességet növelő jellege tekintetében az 51., a bürokrácia gazdasági aktivitásra gyakorolt hatása tekintetében a 44., a kormányzat változásokhoz történő alkalmazkodóképessége tekintetében pedig a 40. helyezést érte el Magyarország. Ezáltal összességében e dimenzió mentén – mint azt korábbiakban is láttuk – az 50. helyezést érte el a vizsgált 60 ország közül.

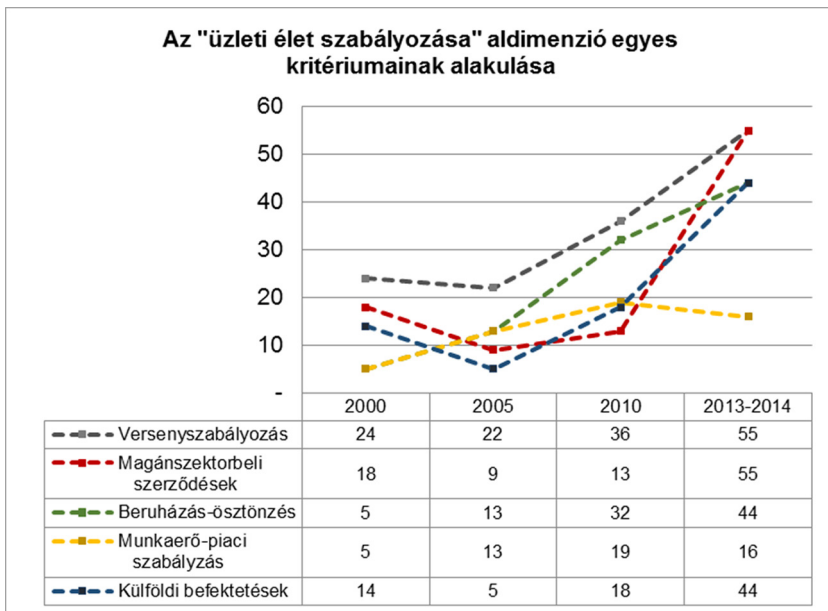
Megjegyzés: A rangsorolás az adósság-besorolás esetében az Institutional Investor Magazine besorolása szerint, az átláthatóság, az alkalmazkodóképesség, a szabályozó keretek, valamint a bürokrácia esetében kérdőíves vizsgálat alapján számszerűsített értékek szerint történt.

A kormányzati hatékonyság aldimenziói közül az üzleti szektor szabályozása elnevezésű aldimenzió alapján ítélték meg 2014-ben a legkedvezőbbben Magyarországot. Az ezen aldimenzió alapján átlagosan kiérdemelt 38. helyezés különbözőképpen értékelt kritériumok eredője. Az intézményi keretrendszer aldimenzióhoz – valamint a következőkben bemutatásra kerülő társadalmi keretrendszer aldimenzióhoz – hasonlóan ez az aldimenzió is sokrétű kritériumokat tartalmaz. A versenyképesség szempontjából – némileg önkényesen – „mikro- és makrogazdasági” kritériumok csoportosítására nyílik lehetőségünk. Versenyképesség tekintetében mindkét csoport fontossága egyértelmű, a terjedelmi kor-

¹⁸ Ismételten felhívjuk arra a figyelmet, hogy az IMD World Competitiveness Online adatait felhasználva alapértelmezetten a 2014. évi adatok bemutatására törekedtünk. Ahol erre nem volt lehetőség, ott a 2013. évi helyezéseket szerepeltettük.

látók miatt azonban az elemzésben kizárólag az aldimenzió makrogazdasági kritériuma-ira kívánunk koncentrálni. Ehhez köthető kritériumokat mutatunk be a 6. ábrán. Mielőtt azonban ezt megtennénk, leszögezzük, hogy az aldimenzió teljes megismeréséhez a „mikro-környezeti” szabályozó elemek áttekintése is nélkülözhetetlen. Különösen annak tükrében, hogy az általunk idesorolt olyan kritériumok, mint a vállalkozásalapítás gyorsasága és egyszerűsége tekintetében Magyarország megítélése meglehetősen pozitív.

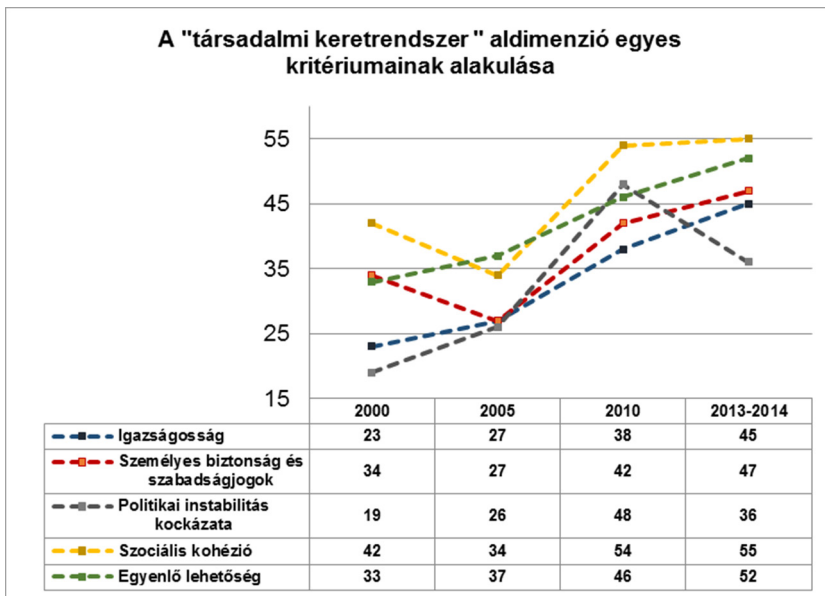
Az „üzleti élet szabályozása” aldimenzió egyes kritériumainak alakulása című ábrán bemutatott kritériumok megítélése ettől érdemben eltér. A munkaerő-piaci szabályozás foglalkoztatottságot elősegítő hatásának megítélése ugyan mind a helyezé-
sben, mind a változás dinamikáját tekintve kiemelkedik a kritériumok közül, a másik négy közzétett kritérium megítélését jelentős negatív változás jellemzi. A korábban látott dinamika jelen esetben nem köszön vissza, a 2000-es évek első felében javuló megítélés 2005-re látványos helyezéseket eredményez, a trendforduló következtében azonban mára a korábban látott „magasságokba” emelkednek a rangsorban elért helyezések. Ennek következtében az előnytelen verseny kialakulását megelőzni hivatott versenyszabályozás és a külső szereplők számára is realizálható magánszektorbeli szerződések megítélése alapján 55., a beruházás-ösztönzési tevékenység, valamint a külföldi befektetők részére biztosított tulajdon-szerzési és megtartási lehetőségek megítélése alapján 44., a munkaerő-piaci szabályozás alapján a 16. helyezést érte el Magyarország.

Megjegyzés: A rangsorolás a versenyszabályozás, a magánszektorbeli szerződések, a beruházás-ösztönzés, a külföldi befektetések, valamint a munkaerő-piaci szabályozás kritérium esetén egyaránt kérdőíves vizsgálat alapján számszerűsített értékek szerint történt.

A társadalmi keretrendszer aldimenzió a társadalmi igazságossághoz, a szociális kohézióhoz, a személyes biztonsághoz, a tulajdonjogok biztosításához, a politikai stabilitáshoz és az instabilitás kockázatához, a jövedelmi és nemi egyenlőséghez köthető kritériumokat foglalja magában. Annyiban tehát különbözik a korábbi aldimenzióktól, hogy kevésbé könnyen kvantifikálható kritériumokat tartalmaz. Az üzleti élet szabályozása, valamint az intézményi keretrendszer aldimenziók bizonyos kritériumaihoz némileg hasonlóan felértékelődnek a svájci kutatóközpont, valamint a különböző nemzetközi partnerei által végzett személyes megkérdezések. Kizárólag ilyen jellegű adatgyűjtéssel lehet ugyanis hozzájutni ahhoz az adattartalomhoz, amelynek segítségével a társadalmi környezet aldimenzió egyes kritériumai értékelhetők és az országok rangsorba állíthatók.

A „társadalmi keretrendszer” aldimenzió egyes kritériumainak alakulása című ábrán jól látható, hogy az eltérő fejlődéssel jellemezhető kritériumok közül összességében valamennyi megítélésromlással jellemezhető. Míg a szociális kohézió, valamint a személyes biztonság és szabadságjogok esetében a 2000-es évek első felében jelentkező pozitív változást a 2000-es évek második felében jelentős mértékű, azt követően pedig mérsékelt mértékű megítélés-romlás, az igazságosság és az egyenlő lehetőségek alakulását egy folyamatos „leértékelődés”, a politikai instabilitás kockázatát szolid, majd jelentős megítélés-romlást követően érzékelhető pozitív változás jellemzi. Ennek köszönhetően mára a szociális kohézió alapján az 55., a gazdasági fejlődést is elősegítő egyenlő lehetőségek alapján az 52., a személyes biztonság és a szabadságjogok védelme alapján a 47., a társadalmi igazságosság alapján a 45., a politikai instabilitás kockázata alapján a 38. helyet foglalja el hazánk.

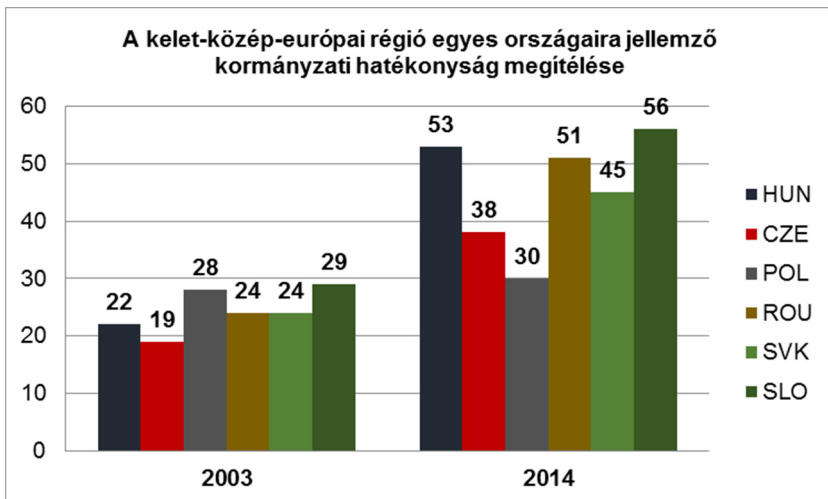

Megjegyzés: A rangsorolás az igazságosság, a személyes biztonság és szabadságjogok, a politikai instabilitás kockázata, a szociális kohézió, az egyenlő lehetőségek kritérium esetében egyaránt kérdőíves vizsgálat alapján számszerűsített értékek szerint történt.

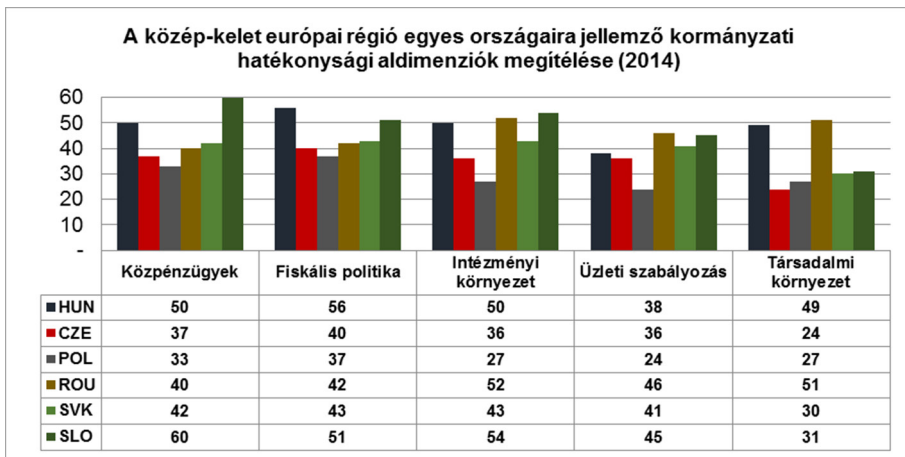
A hazai kormányzati hatékonyság regionális értelmezésben

A magyarországi kormányzati és igazgatási szektor hatékonyságát vizsgáló dimenziók fentiekben látott nemzetközi megítélése – akkor is, ha az elemzés kizárólag egy forrásra támaszkodik – önmagában is sokatmondó. Az egyes aldimenziók megítélése – függetlenül attól, hogy regionális versenytársaink milyen értékekkel jellemezhetők – önmagukban felhívják a figyelmet az e területen régóta esedékes strukturális reformok szükségességére. Ahhoz azonban, hogy a magyarországi kormányzati szektor hatékonyságának változása ne csak számszakilag, hanem regionális kontextusban is értelmezhető legyen, röviden kitérünk a minket körülvevő, velünk – az egy főre jutó GDP alapján – többé-kevésbé egy gazdasági súlycsoportba sorolható, valamint történetileg és kulturálisan hozzánk hasonló országokkal történő összehasonlításra.

A *kelet-közép-európai régió egyes országaira jellemző kormányzati hatékonyság megítélése* című ábra alapján szembetűnő, hogy az elmúlt tíz évben, kivétel nélkül valamennyi vizsgált ország esetén romlott a kormányzati szektor hatékonyságának megítélése. A 2003-ban még az egyik legrosszabb megítéléssel jellemezhető Lengyelország esetén minimálisan, valamennyi további ország esetén erőteljesen. Az ábra alapján az egész régió vonatkozásában kijelenthető, hogy az elmúlt tíz év kormányzati és igazgatási tevékenységének megítélés-változása meglehetősen negatív képet mutat. A régió belül azonban az egyes országokra eltérő mértékű megítélésromlás a jellemző. Lengyelország 2, Csehország 19, Szlovákia 21, Románia és Szlovénia 27, Magyarország 31 helyezéssel szerepel rosszabbul e tekintetben ma, mint szerepelt 2003-ban. A vizsgált országok közül Magyarország esetében a legnagyobb mértékű a visszaesés. Ennek eredményeképpen – a versenyképesség egészéhez hasonlóan – a kormányzati hatékonyság tekintetében a régió egyik éllovasából az utolsó helyezettek közé csúsztunk vissza.

A kormányzati hatékonyság egészének megítélése – természetes módon – az egyes aldimenziók esetén is visszaköszön. A dimenzió egészét tekintve látott jelenség, mely szerint Magyarország a régió vizsgált országai közül a második legrosszabb helyezést érte el, bizonyos aldimenziók értékeiben is tükröződik. A *közép-kelet-európai régió egyes országaira jellemző kormányzati hatékonysági aldimenziók megítélése (2014)* című ábrából látható, hogy a közpénzügyek aldimenzió esetében Magyarország a régióra jellemző átlagos helyezésektől leszakadva, egyedül Szlovéniánál rendelkezik érdemben jobb megítéléssel. A fiskális politika aldimenzió tekintetében pedig Magyarország megítélése a legrosszabb a vizsgált országok közül. E két aldimenzió megítélésének tekintetében Lengyelország és Csehország jelentősen, ugyanakkor Szlovákia és Románia is érdemben előzi meg hazánkat. Némiképp hasonlóan alakul a társadalmi környezet aldimenzió megítélése. Ebben is elszakadtunk a régió országainak többségétől, a megelőző aldimenzióktól eltérően azonban az elszakadásban ezúttal Románia volt partner. Csehország, Lengyelország, Szlovákia és ezúttal Szlovénia is jelentősen jobb megítéléssel rendelkezik e tekintetben Magyarországnál. Az intézményi környezet aldimenziója esetében Magyarország mind Szlovéniát, mind Romániát megelőzi, jelentősen elmarad azonban Lengyelországtól és Csehországtól, valamint valamennyire Szlovákiától is. A legjobb helyezést az üzleti környezet aldimenziójának tekintetében tudjuk felmutatni, ebben – Csehországot megközelítve – a régió vizsgált országainak első felébe tartozunk.

Konklúzió

A fentiekben láthattuk, hogy – az elmúlt közel másfél évtized távlatában – a magyarországi kormányzati szektor hatékonyságának megítélése (összességében, a vizsgált aldimenziók tükrében, valamint az egyes aldimenziókba sorolható kritériumok mentén) hogyan alakult. Kijelenthető, hogy az összesített versenyképességi indexekben megmutatkozó visszaesésben jelentősen közrejátszott a kormányzati szektor hatékonyságának megíté-

lésromlása. A megítélésromlás alapvetően a 2000-es években következett be, az érdemi változás azonban azóta is várat magára. Az országok sorrendjében történő további vizsgálatszűkítésnek mára lényegében azért nincs tere, mert mind összességében, mind az aldimenziók többsége alapján az IMD által vizsgált országok között a sereghajtók, az utolsó tíz közé tartozunk. A kormányzati hatékonyság dimenzió alapján – Szlovénia mellett – kizárólag néhány európai (Horvátország, Olaszország, Görögország) és dél-amerikai (Brazília, Venezuela, Argentína) államot tudunk megelőzni.

Az eredmények legitimálják a beavatkozás szükségességét a kormányzati szféra és az államigazgatás területén. Egyes részterületeken – korábban megtett lépések hatására – észlelhető pozitív elmozdulás. Az ezeket tükröző kritériumokat az elemzésben igyekeztünk szerepeltetni. Látható ugyanakkor, hogy egyes, a kormányzati szektor hatékonyságát, valamint az ország versenyképességét jelentősen befolyásolni képes kritériumok megítélésében továbbra sincs érdemi javulás. A negatív megítélés konzerválódni látszik.